

WARBURG INSTITUTE
FHI 80

Anton Christian Bang:

Vøluspaa og de Sybillinske
Orakler.

UNIVERSITY OF LONDON
WARBURG INSTITUTE

17
17/138

1
h
i
80

Vøluspaa og de Sibyllinske Orakler

af

Dr. theol. A. Chr. Bang.

(Christiania Videnskabselskabs Forhandlinger 1879. No. 9).

Christiania.

1 Commission hos Jac. Dybwad.

F
h
i
80

Vøluspaa og de Sibyllinske Orakler.

Af

Dr. theol. A. Chr. Bang.

Det er en bekjendt Sag, at intet af de mange episke Digte, der foreligge samlede i den saakaldte ældre Edda, ere optegnede i den Tid, da Asatroen endnu beherskede Gemytterne, men først efter Kristendommens Indførelse. Man har hidtil i Almindelighed gaaet ud fra, at denne Omstændighed intet har havt at betyde, man har anseet det for en given Sag, at kristne Mænd skulde have været rene Medier, gennem hvilke den hedenske Tradition kunde forplantes rent og uforfalsket. Saa har man da ogsaa uden videre opkonstrueret den nordiske Asa-Religion paa Grundlag af Digtene i den ældre Edda. Vistnok har der hævet sig Røster, der have søgt at gjøre gjældende, at der i Edda forefandtes kristelige Ideer; men hidtil ere disse Mænds Anskuelse dog lidet trængte igjennem; i Literaturen hævder den gamle Synsmaade fremdeles sin Plads.

Under mine Studier af de saakaldte Sibyllinske Orakler i forskjellige kirkehistoriske Øiemed er jeg kommen til den Overbevisning, at det antageligvis ældste Digt i den ældre Edda, det saakaldte „Vøluspaa“, er en nordisk Efterligning af den Sibyllinske Orakeldigtning, at det er her, man for en væsentlig Del har at søge Kilderne til det berømte oldnorske Digt, saavel hvad Komposition som tildels hvad Stof angaar, altsaa Vøluspaa er et nordisk kristeligt Sibyllinsk Orakel.

Førend jeg gaar over til at søge at bevise denne min Opfatning, vil jeg i Korthed skitsere den Sibyllinske Orakeldigtning,

saaledes som den foreligger i Literaturen. De ældste Produkter af dette Slags, der ere komne os i Hænde, skrive sig fra Alexandrinske Jøder fra det andet førkristelige Aarhundrede. De ere fremstaaede som Forsøg paa at bringe jødisk-theokratiske Ideer i Omløb inden den hedenske Verden, iførte antik Dragt, i Form af Orakelsprog af Sibyllen, den gudbeaandede Profetinde, der aabenbarede Gudernes Raadslutninger betræffende Byers og Landes Skjæbner. Den jødiske Sibyllinedigtningens Karakteristik er netop Blandingen af hellenske og jødiske Elementer. Hvor fint denne Blanding er udført, og med hvilken Virtuositet Jøderne bevægede sig i de tildels stærkt arkaiserende hellenske Former, sees bedst deraf, at den gamle Verden virkelig lod sig mystificere ved disse Produkter. Virgil reproducerer et Stykke af den jødiske Sibylle¹⁾ i sin fjerde Ekloge. Hos Tacitus²⁾ og Sveton³⁾ træffer man ligeledes Gjenklang af jødisk-sibyllinske Ideer. Efter Kristendommens Fremtræden i den romerske Verden blev dette Slags Digtning fortsat af Kristne med det Maal for Øie at divulgere kristelige Ideer blandt de dannede Hedninger. Man beholdt selvfølgelig den gamle Form, som man nu fyldte med kristelige Tanker. Den kristne Sibyllinedigtning, der tager sin Begyndelse ved Enden af 1ste Aarhundrede og fortsatte sig ind i det 5te, har da som Hovedkjendemærke Blandingen af hellenske og kristelige Elementer. Kirkefædrene, der uden Kritik antog disse Orakler for oprindelige Udsagn af Sibyllen, tillagde dem som bekjendt et stort apologetisk Værd; det var jo en Røst fra den graa Oldtid, en Røst ud fra selve Hedenskabet om Kristendommens Herlighed, Hedenskabet selv havde jo her anet sin egen Opløsning og profeteret om en ny Tingenes Orden.

Hvad nu det kristelige Sibylline-Stof angaar, da er dette taget dels af den græske Mythologi, den græske Sagnhistorie og den gamle Historie overhovedet, dels af det gamle Testamente og

¹⁾ Orac. Sibyll. III, 710 flg.

²⁾ Hist. V. 13.

³⁾ Vespaa, C. 4.

det nye Testamente, især Profeterne og Johannes's Aabenbaring samt de eschatologiske Udsagn hos Evangelisterne. Heraf er nu ogsaa Oraklernes Komposition afhængig. Alle Sibyllinske Orakler af Betydenhed falde i to Hoveddele, af hvilke den ene afhandler Fortiden og den anden Fremtiden. Fortidens Tildragelser skildres nu dels efter Bibelens Fremstilling af de fire Verdensriger, dels efter den antike Mythologi, Fremtidens Begivenheder omhandles saa godt som udelukkende fra et bibelsk Synspunkt. Men naar en Sibyllinedigter vil lægge sine Tanker om Fremtiden i Sibyllens Mund, da pleier han at gjøre dette ved først at lade Sibyllen fremkomme med det historiske Apparat, der angaar Fortiden; først ved Enden af Oraklet anbringes da Spaadommen. Hvad der saaledes i Virkeligheden er Kvintessentsen i et Sibyllinsk Orakel, kan da meget ofte indtage en ganske beskedne Plads ved Oraklets Slutning.

I Almindelighed søge de kristne Orakel-Skribenter at fastholde den traditionelle Sibylline-Stil. Sibyllen er jo en Hedning eller ialfald et Væsen, der staar udenfor saavel Kristendommen som Jødedommen. Jo mere man lader hende udtale sig om kristelige Ting paa en positiv kristelig Maade, desto mere lader man hende selvfølgelig falde ud af sin Rolle. Det gjælder derfor at lade hendes Udsagn faa en vis almindelig Karakter, en vis Tvetydighed og Dunkelhed, der passer for Stilen. Denne Dunkelhed, der hører med til Oraklernes Særpræg, er nu ogsaa begrundet i den psykologiske Tilstand, under hvilken Sibyllen tænkes at fremføre sine Spaadomme. Hun tænkes nemlig altid saa omtrentlig i Exstase, hun gribes mod sin Villie af en Magt, der driver hende til at spaa, hun ynker og vaander sig, idet denne Magt griber hende, hun er fra sig selv, medens hun fremfører sine Ord, der da selvfølgelig, hvis man ikke altfor grovt vilde synde mod de vedtagne Forudsætninger, maa faa et dunkelt, uforstaaeligt Præg. Men en Gang imellem vaagner hun ligesom til Selvbevidsthed igjen, og da kan hun, ganske uformidlet og umotiveret, fremkomme med en og anden Notits vedkommende sin egen Person, for saa atter i exstatisk Tilstand at fortsætte sin Tale. Det er vel overflødigt at bemærke,

at det ikke altid lykkes Orakelforfatterne at holde Sibyllen i sin Rolle, at der altsaa ofte sker Forsyndelser mod den Sibyllinske Stil.

Efter dette skal jeg gaa over til at skitsere Kompositionen i nogle af de mest fremtrædende kristelige Sibyllinske Orakler, som jeg antager har været Forbillederne for Væluspaa.

A. Det ældste Orakel fra Tiden omkring 79 efter Kristus, forfattet umiddelbart efter Vesuvs Udbrud (Orac. Sib. 4de Bog).

Falder i to Hoveddele, Skildring af Fortid og Fremtid.

Efter en Indledning, hvori Sibyllen æsker Lyd og fremkommer med flere Formaninger, skildrer hun Fortidens Historie, der fremdrager sig i 10 Slægter fra Assyrien af og ender med Alexanders Monarchi i den 10de Slægt. Fremtiden, den 11te Slægt, det romerske Imperium, gaar sin Undergang imøde, idet den antikristelige Nero samler sine Myriader bag Eufrat og stormer frem. Dommen bryder løs, indledet ved Jordskjælv, Udbrud af Vulkanerne, fuldbyrdet af den store Verdensbrand, af hvis Aske de Døde opstaa; Dommeren kommer og Dommen begynder o. s. v.

B. Oraklet fra Hadrians første Regjeringsaar (5te Bog).

Falder i to Hoveddele, Skildring af Fortid og Fremtid.

Efter en kort Indledning omhandler Sibyllen det ægyptiske og persiske Riges Undergang og det romerske Riges Fremblomstren under Rækken af Herskerne fra Julius Cæsar til Hadrian, under hvem Enden formenes at skulle komme. Med Blikket paa Fremtiden udbryder hun i Klager over de triste Skjæbner, der forestaa; derpaa dvæler hun ved Ægyptens store Trængsler, Neros antikristelige Væsen, Elendigheden, der skal komme over flere asiatiske Stæder, det messianske Riges Herlighed, Verdensbranden og de Ugudeliges Afstraffelse.

C. Oraklet fra Midten af 3die Aarhundrede (7de Bog, stærkt interpoleret).

To Dele, af hvilke den, der omhandlede Fortiden, er tabt.

Skildringen af Fremtiden indledes med en Række af Trudslers over flere Byer, Øer og Lande, hvorpaa den sidste Katastrofe omhandles.

D. Oraklet fra Enden af 4de Aarhundrede (8de Bog).

To Hoveddele, Omtale af Fortid og Fremtid.

En kort Indledning. Fremstiller saa Rækken af Verdensrigerne fra det babyloniske til det romerske. I Fremtiden skal dette gaa tilgrunde, Kristi Rige blomstre, idet Dommen sker og den tilkommende Herlighedstilstand tager sin Begyndelse.

E. Oraklet fra Midten af 5te Aarhundrede (1ste og 2den Bog).

Ligeledes to Dele. Gjennemgaaelse af Fortiden, Spaadom om Fremtiden.

Efter en forudskikket Indledning skildrer Sibyllen Verdens Skabelse efter Genesis og Samtidens kosmografiske Begreber: Jorden, der omgiver Tartarus, er selv omgivet af Vand. Fortiden deles i to Dele, Tiden før og Tiden efter Noah. Fra Skabelsen til Noah er 5 Slægter, hvilke omtales dels efter 1ste Mosebog, dels efter Hesiod, den ene Slægt værre end den anden, alle sendte til „Erebos“, sunkne ned i „Orkus's“ Boliger. Til den 5te Slægt høre Giganterne, af hvilke den eneste gudfrygtige er Noah. Over disse Giganter kom da Syndfloden, der skildres efter Genesis, opblandet med Reminiscentser af Deukalions Oversvømmelse; her tales ogsaa om Nereus og om Neptun, der fra sine Grotter overvælder og nedriver Jordens Byer med deres Mænd. Hvad nu Tiden efter Noah angaar, da indtræder først Kronos's Herredømme under de tre højhertede Konger — Jupiter, Neptun og Pluto —, i hvilken Tid Jorden af sig selv bærer Frugt og en lykkelig Tilstand hersker. Denne 1ste efternoahitiske Slægt (6te efter Skabelsen) er da en lykkelig Slægt, lykkelig endog efterat „Orkus“ havde annammet dem. Men den anden Slægt efter Noah (den 7de efter Skabelsen) er de himmelstormende Titaner, over hvilke „Sabaoth“ udgyder Oceanus's Malstrøm. Men Oceanus bliver atter holdt inden sine Skranker, og nu kommer den messianske Tid (altsaa den 8de Slægt efter Skabelsen); Kristi Historie fortælles nu efter Evangelierne med mystiske Tillæg, ligesaa beskrives Jerusalems Ødelæggelse, Roms Vælde, Oprør blandt Folkene o. s. v.; dette maa tænkes at være i den 9de Generations Tid, saa at altsaa Tiden fra Skabelsen indtil Perioden, der indleder Dommen, udgjør 9 Generationer.

Den fremtidige Dom, hvis Skildring udgjør Sibyllens anden Hoveddel, indledes ved Jordskjælv, Torden, Lyn, Uaar, Drab — den 10de Generations Periode. Alle med Undtagelse af de Fromme skulle ganske og aldeles forgaa under disse Plager, og saa begynder efter forskjellige Tegn den sidste Katastrofe: Verdens Undergang ved en Ildstrøm, der kommer ned fra oven og fortærer alt: Himmel, Jord, Hades. Saa almindelig Opstandelse, blandt de opstandne forefindes ogsaa Titanerne og Giganterne. Herpaa Dommen: de Onde dømmes til Ild-Hulen, medens de Fromme faa et saligt Liv i Elysium. Sibyllen selv venter for sin Person kun Undergang og Fordærvelse i hin Katastrofe, hvorfor hun bønfaller „det mægtige Riges Konge“ om Forbarmelse.

Det vil saaledes være indlysende, at alle disse Orakler have dette tilfælles, at Omtalen af Fortiden kun staar der som Luxus, der hører med til Stilen; de have alle Spaadomme at fremføre, men disse Spaadomme angaa alle som en udelukkende de sidste Ting, den sidste Katastrofe, Dommen og Herlighedstilstanden bag denne.

Gaa vi nu efter dette over til Vøluspaa og tage dette Digts Komposition i Øiesyn, saa viser det sig strax, at det falder i to Hoveddele, idet Volven først skildrer Verdens Skabelse, Menneskenes Oprindelse, Kampen mellem Aser og Vaner o. s. v., og derpaa omhandles sidste Katastrofe, indledet ved et moralsk Frafald blandt Menneskene, Verdensbranden, den nye Jord med den kommende Herlighedstilstand under den Høies Herredømme, og de Ondes endelige Afstraffelse. Ogsaa her er Omtalen af Fortiden kun en Bisag, kun tilføjet som Indledning; det er for at vise sig kapabel til at spaa om de sidste Ting, at Volven fremkommer med sin Visdom betræffende Fortidens Begivenheder. Spaadommen i Vøluspaa dreier sig udelukkende om de sidste Ting og intet andet. Det vil saaledes vise sig, at der er en umiskjendelig Lighed mellem de Sibyllinske Orakler og Vøluspaa, hvad Kompositionen angaar. Saavel Volven som Sibyllen spaar om den sidste Tids Tildragelser efter først at have givet et Maleri af Fortiden fra Skabelsen af. Mellem Volven og Sibyllen støder maa paa flere Lig-

heder. Volven besidder stor Visdom (Vøluspaa 22), hun ved Alt, selv hvor Odin skjulte sit Øie (V. 28), hun kjender „Folkenes Frasagn“ (V. 1). Sibyllen kjender og forkynder Alt fra Skabningens Begyndelse til Enden (Or. S. I, 1—3. VIII, 1—2), hun profeterer saavel om det tilkommende, som det, der har været (Or. S. III, 31), hun kjender den hele Sandhed (Or. S. IV, 3). Alle kalde hende den sande Spaakvinde (Or. S. IX, 316). Efter sit eget Udsagn har Volven ikke sin Visdom af sig selv, Hærfader har skjænket hende „sindrige Skatkvad og Spaa-Vaande“; efter at have modtaget disse faar hun det profetiske Syn og skuer „vidt og vide om de Verdener alle“ (V. 29)¹). Paa samme Maade forholder det sig med Sibyllen; det er Gud, der forkynder hende alle Ting (Or. S. X, 294—95), det er i Kraft af „den store Guds Orakel“, der falder i hendes Hjerte, at hun profeterer (Or. S. III, 397. 490 f. X, 295); hun er „Guds store Profetinde“ (O. S. III, 817). Volven fremfører sin Spaadom, fordi Valfader vil det (V. I), det er paa hans Befaling, hun aabenbarer, hvad hun ved. Ligesaa er det med Sibyllen; hun har ofte liden Lyst at spaa, udmattet som hun er af sine Spaadomme; men hun maa deran; hun accentuerer derfor Gang paa Gang, at hun spaar paa Guds Befaling (Or. S. I, 5. II, 5. III, 7 o. f. St.). Karakteren af Volvens og Sibyllens Spaadom er ogsaa fuldkommen den samme. Det er om fremtidig Ulykke, om forestaaende Katastrofer, om de sidste Ting, begge spaa. Kalder Sibyllen sig en Ulykkesprofetinde (Or. S. IX, 316), der spaar om Guds Vrede (Or. S. III, 810), saa kan Volven med lige stor Ret kalde sig det samme.

I denne Sammenhæng maa jeg tillige holde frem en karakteristisk Lighed mellem den græske og nordiske Spaakvinde. Man støder i de Sibyllinske Orakler undertiden paa Oplysninger, Sibyllen giver om sig selv, om sin Personlighed, Ætt o. s. v. Disse Oplysninger findes:

1) I Begyndelsen af Oraklerne, hvor der forefindes Oplys-

¹) Som det sees, er min Tydning af Sammenhængen mellem V. 28—29 og V. 1 forskjellig baade fra S. Bugge (Edda 35) og Bergman (Poèmes Islandais, Pag. 168).

ninger om Sibyllens store Visdom (Or. S. I, 1—4. IV, 1—6. VIII, 1—3. IX, 1—5).

2) Inde i selve Oraklerne, hvor der i Forbigaaende og tildeels umotiveret gives en eller anden Oplysning betræffende Sibyllen, hendes Navn o. s. v. (Or. S. V, 52. I, 287 fg.).

3) I Slutningen, hvor Sibyllen udbryder i Veklager over sin Skjæbne (Or. S. II, 340 fg. VII, 151 fg.).

Paa samme Maade vil man i Vøluspaa støde paa Oplysninger om, hvad der vedrører Volven, paa tre Steder:

1) I Begyndelsen, efter at Volven har æsket Lyd og pointeret, at hun spaar i Kraft af Valfaders Befaling; her tales der foruden om hendes Ætt tillige om hendes Visdom.

2) Inde i selve Digtet, hvor der paa to Steder (V. 22 og 28—29) aldeles umotiveret og uden det ringeste Sammenhæng med det Foregaaende og Efterfølgende forefindes Udtalelser om Forholde, der angaa Volven personlig. Skarpsindig, men uden Støtte af Haandskrifterne har som bekjendt Prof. Dr. S. Bugge foreslaaet at sætte disse Vers i Spidsen for Digtet som en episk Indledning.

3) I Slutningen af Digtet, hvor Sibyllen udstøder et Klageraab (V. 66).

Gaar man nu nærmere ind paa disse personlige Oplysninger, da staar man atter foran paafaldende Ligheder mellem Sibyllen og Volven.

I det Sibyllinske Orakel, som jeg tidligere har betegnet som Orakel B, kalder Sibyllen sig en Søster af den ægyptiske Gudinde Isis (Or. S. V, 52); hun staar altsaa udenfor baade den jødiske og kristelige Religion, hun er en Hedning. Hermed kunde man sammenligne Vøluspaa V. 22, hvor Volven kaldes „Heid“, et Ord, der vel skal tyde hen paa, at hun er en Hedning. Dog herpaa vil jeg ikke lægge nogen Vægt; af større Vigtighed er det imidlertid, at Sibyllen i Oraklet E betegnes som Noahs Svigerdatter (Or. S. I, 289—90); da Noah i denne Spaadom medregnes til Giganternes Slægt, tilhører folgelig Sibyllen ogsaa denne, hun er en af Giganterne. Dette minder paa en i Sandhed slaaende Maade om, hvorledes Volven (V. 2) omtaler sig selv som født og fostret

af Jotnerne, Giganternes nordiske Modbillede. Og Sibyllen er vel giftet ind i den retfærdige Noahs Ætt, men hun er selv ond og ugudelig; hun har bedrevet Hør, været ubarmhertig og gjort det Onde med frit Forsæt (Or. S. II, 340), ligesom hun ogsaa har begaaet Mened (Or. S. VII, 154). Ligesaa er Volven aabenbarlig tænkt som et ondt Væsen; hun driver paa Seid, hun øver Trolddom, hun er en Lyst for de onde Kvinder (V. 22). Derfor venter dem begge samme Skjæbne, Undergang i den sidste Katastrofe. Sibyllen E udbryder i Ak og Ve over, hvorledes det vil gaa hende i den yderste Dom (Or. S. II, 340); Sibyllen C forudsiger om sig selv, at efter at Verden er opbrændt og en ny Verden er fremstaaet, vil Hden fortære hende (Or. S. VII, 157). Og Volven ender jo sin Spaadom om Verdens Undergang og Gjenfødelse ved at sige: „Nu mon hun synke“ (V. 66); hun vil altsaa, idet Dragen kommer flyvende med Ligene og farer ned i Dybet, selv synke ned i Afgrunden og gaa tilgrunde.

Som Volvens og Sibyllens Personlighed saaledes har disse mærkelige Berøringspunkter, saa er det ogsaa for samme Publikum, begge fremføre sin Spaadom.

Volven begynder sin Spaadom saaledes¹⁾:

„Hører mig alle hellige Ætter

Høie og lave Heimdals Sønner“ (V. 1);

det er altsaa uimodsigelig for den hele Verden, hun spaar (cfr. ogsaa Omkvædet: „vide I mer eller hvad?“). Sibyllen A (Or. Sib. IV, 1—3) begynder med at æske Lyd hos Asiens og Europas Folk for, hvad hun vil profetere med lydelig Stemme.

Jeg har tidligere gjort opmærksom paa, at de Sibyllinske Orakler lægge an paa Dunkelhed i Harmoni med Sibyllens exstatiske Tilstand. Hvad Vøluspaa angaar, da er det en bekjendt Sag, at man her støder paa megen dunkel Tale; vistnok maa dette for en Del antages at have sin Grund deri, at dette Digt er kommen til os i en mangelfuld Skikkelse, at maaske meget er borte, at Texten under den mundtlige Tradition er bleven forandret o. s. v.

¹⁾ A. Gjessings Oversættelse overalt benyttet.

Men hvormeget man end tager Hensyn til denne Omstændighed, saa bliver der nok af Dunkelhed tilbage, og det synes klart, at Digtets Forfatter med velberaad Hu har lagt an paa at indhylle Volvens Udsagn i et gaadefuldt Mørke, at der skulde blive Samklang mellem Volvens Ord og hendes Tilstand af profetisk Fremsyn.

Efter denne Sammenstillen af Volven og Sibyllen i formel Henseende skal jeg forsøge at godtgjøre, hvorledes Vøluspaa i stoffig Henseende peger tilbage paa de Sibyllinske Orakler som baade Forbillede og Kilde.

Første Del af Vøluspaa, der omhandler Fortidens Tildragelser, maa have Sibyllerne til Forudsætning, forsaavidt som der her forefindes en Blanding af hedenske og bibelske Elementer. Istedetfor at Sibyllen indvæver Reminiscentser af den antike Mythologi, har Volven gjort Greb i den germanske. Uagtet vistnok den første Del af Vøluspaa er det mest originale Parti af Digtet, synes det paa den anden Side at fremgaa temmelig klart, at Sibyllerne have haft saavidt Indflydelse, at de germanske mythologiske Elementer ikke ere blevne bevarede i sin Renhed, men have faaet Tilsætning af antike Bestanddele, eller i alfald ere blevne paavirkede og modificerede af disse. Efter min Overbevisning forefindes der saaledes i første Del af Vøluspaa følgende Bestanddele:

1. rent germanske mythologiske Elementer.
2. modificerede antik-germanske.
3. rent bibelske.
4. modificerede bibelske mythologiske.

Og jeg tror, at denne Blanding er opstaaet med de Sibyllinske Orakler som Forbilleder, hvad jeg nu vil søge at eftervise.

Volven begynder med at skildre Verdens Skabelse, paa samme Maade som flere Sibyller (Or. S. I, 2—21 o. s. v.). Her omtales da først det vide Gab, „Gap ginunga“ (V. 3), der svarer til den antike Mythologis Chaos og vel maaske i Begrebet er paavirket af dette. Under Ordningen af Chaos, idet Burs Sønner „sætte“ Jorden og skabe Midgard, falder Sollyset fra Syden, og saa spirer Græsset frem (V. 4). Dette peger tydelig hen dels paa Mose Be-

retning om 1ste og 3die Skabelsesdag, dels paa, hvad Sibyllen E siger betræffende Verdens Skabelse:

— — — — — denn er baute die Erde
Ueber dem Tartarus auf, auch verlieh das liebliche Licht er

Schmückte die Erde auch aus mit Pflanzen (Or. S. I, 9 fg. ¹⁾).

Sol, Maane og Stjerner vide endnu ikke deres Maal og Sted, men saa holde Guderne Raad, ordne Himmellegemernes Gang:

Nat og Ne
Navn de gave,
Morgen de nævnte
og Middagstid
Undorn og Aften
for aarvis at regne (V. 6).

Hermed sammenligne man, hvad Moses siger:

„Og Gud sagde: der vorde Lys paa Himmelens udstrakte Befæstning, at gjøre Skilsmisse imellem Dagen og Natten, og de skulle være til Tegn og til bestemte Tider og til Dage og Aar. Og Gud satte dem i Himmelens udstrakte Befæstning til at lyse over Jorden og til at regjere om Dagen og om Natten“ o. s. v. (Gen. 1, 14 fg).

Ifølge Genesis (4, 21 fg.) er det Kains Efterkommere, der gjøre de første Opfindelser paa Industriens og Kunstens Omraade; Jubal „var Fader til alle dem, som legede paa Harpe og Orgel“. Thubalkain „gjorde kunstigen allehaande skarpt Kobber- og Jerntøi“. Vøluspaa tillægger Aserne saadanne Opfindelser: de

„Esser gjorde, Guld smeded,
Tenger virked og Værktøi danned;
Tavl de leged i Tunet glade“ (V. 7—8).

Efter Vøluspaa er der nu en fuldkommen Uskyldighedstilstand, Ondt findes ikke: Guderne lege Tavl med Guldbrikker, men savne ingen (V. 8); men saa kommer tre Thurseværter fra Jotunheimen (ibid.), og nu er det aabenbarlig Vøluspaas Mening, at der sker en

¹⁾ Friedlichs Oversættelse.

Forstyrrelse, at der indtræder en Katastrofe, der dog ikke nærmere omtales. Men saa skabes Dværgene (V. 9—16), og derpaa Menneskene, hvis Skabelse er adskillig utydeligt fremstillet; dog kan det tydeligt sees, at der her foreligger en Blanding af den urgermanske Opfatning af, hvorledes Stammernes Stamfædre ere voxede ud af Træer (Grimm Myth. I, 474, 3die Udg.), af Hesiods Ask og Bibelens Beretning om Menneskenes Skabelse (V. 17, fg.). I Ask og Embla er saavel den gamle Træ-Symbolik som Hesiods Træ og Bibelens Adam og Eva smeltede sammen. Anordningen i Vøluspaa af Skabelsen: først Jotner, saa Guder, saa en Katastrofe, og derpaa Dværg og Mennesker, er nu hverken opfundet af Vøluspaa's Forfatter, eller af de norrøne Folk, men den hviler — hvad allerede Grimm (I, 476) har gjort opmærksom paa — paa en baade i det gl. Testamente, hos Kirkefædrene og hos Middelalderens Forfattere gjængs Opfatning af Skabelsesværkets Ordning, idet man nemlig gaar ud fra Skabelsen af Engleverdenen og Faldet inden samme, og derpaa først omhandler de øvrige Skabningers og tilslut Menneskenes Tilblivelse; i denne Ordning gaar ogsaa Angelsaxeren Cædmon frem (Grimm I, 475). Vi staa altsaa ogsaa her foran en Blanding paa Sibyllinsk Vis af bibelske og mythologiske Elementer.

Efter Skabelsen omhandler Vøluspaa Ygg-Drasil. Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa dette Emne, uden forsaavidt som jeg gjør opmærksom paa, at man her vistnok staar foran den stærkeste Modifikation, bibelsk-kirkelige Anskuelse have øvet paa urgermanske Myther. Hvorledes det forholder sig med den gamle hedenske Træ-Symbolik, der har været Tilknytningspunktet for Digterens Beskrivelse, faar staa derhen. Men ved Siden heraf træder os imøde den inden Kirken saa tidlig forekommende Sammenstillen af Korset og Livsens Træ; Korset staar paa Adams Grav, Paradisets Floder have sit Udspring under dets Fod o. s. v. Senere heder det endog, at dets Rødder strække sig lige ned i Helvede, dets Top op til Guds Throne, dets Grene brede sig ud over hele Verden, og Fuglene synge sin Sang derunder. Flere af disse Tanker møder man hos Sibyllen. I Oraklet D heder det om Korset (Træet), at det oplyser de Kaldte med Vand af 12 Kilder (Or. S. VIII, 242),

medens det paa et andet Sted heder, at Korset vil „skue det himmelske Hus“ (Or. S. VI, 27). Jeg behøver ikke at spille Tiden med at eftervise, hvorledes en Flerhed af disse Træk lader sig læse ud af Ygg-Drasils Mythen.

Der tales i Vøluspaa om en Kamp mellem Aserne og Jotnerne. Denne Kamp har sin Rod deri, at Aserne blande sig med Jotnekvinder og omvendt (V. 8), hvoraf Luften bliver blandet med Løgne (V. 25), Ondskab opstaar og Strid begynder. Dette er aabenbart en Gjenoptagen af den gamle jødiske Anskuelse, der har havt sine Tilhængere inden Kirken fra andet Aarhundrede af, at nemlig Engle skulde have blandet sig med jordiske Kvinder, og at heraf de himmelstormende Giganter skulde være fremstaaede. Hvad nu Striden mellem Aser og Jotner angaar (V. 25 fg.), da minder den saavel om den jødiske Sibylles Kamp mellem Kroniderne og Titanerne (Or. S. III, 121 fg.), som om Sibyllen E's Skildring af de overmodige Titaner, der i deres Frækhed „kjæmpe vældelig imod den straalende Himmel“ (Or. S. I, 309 fg.). Efter min Formening gaar saaledes denne yndede Sibyllinske Katastrofe igjen i Vøluspaa.

Førend jeg forlader Vølupaas Skildring af Fortidens Begivenheder, bør jeg endnu omtale, hvorledes Volven siger sig at mindes „9 Verdener“ (heima, V, 2). Udtrykket er dunkelt; da Volven ved Udtrykket aabenbarlig vil præcisere sin høie Ælde (cfr. Versets Begyndelse), ligger det nær at fortolke samme saaledes, at disse 9 Verdener have fulgt efter hverandre, fra den 1ste til den 9de; den 10de Verden maatte da være den, der fremstaar ved Perioden, der indleder Ragnarøkk. Forsaavidt som denne Fortolkning skulde holde Stik, da havde man her en paatagelig Reminiscent af Sibyllens Generationer, af hvilke 9 omfatte Tiden fra Skabelsen til Perioden, der indleder Dommen. Forsaavidt som man vilde fastholde „Verden“ i sin mere bogstavlige Betydning som Hjem for Skabninger, staar man atter foran kristelige Tanker; der tales jo om 9 Himle, om 9 Englekor, om 9 Klasser Engle, om 9 Helvedesstraffe o. s. v. (Grimm II, 664).

I denne Forbindelse skal jeg endnu bemærke, at naar Odin i Vøluspaa (V. 29) kaldes „Hærfader“, da tror jeg, at der ogsaa i dette Udtryk skjuler sig Erindringer fra Sibyllerne, hvor Navnet

„Sabaoth“ forekommer flere Gange; Ordet er som bekjendt en Forkortning og Fordreining af Jehovah Zebaoth; oversætter man Ordet, faar man ud det oldnorske „Herfødr“.

I første Del af Vøluspaa er — som jeg tror — Sibyllerne Forbilledet for Sammenblandingen af de forskjelligartede Elementer og for Stoffets Anordning, medens Stoffet selv er hentet fra flere Kanter og kun delvis fra Sibyllerne. I Digtets anden Del, der indeholder den egentlige Spaadom, tror jeg at kunne paavise, at selve Stoffet for en stor Del er direkte øst af Sibyllerne som Kilde, og at altsaa Vøluspaa maa have samme Maal, samme Tendents som Oraklerne.

Volvens Spaadom om de sidste Ting indeholder følgende Momenter:

1. Sædeligt Forfald blandt Menneskene.
2. Strid og Kamp paa Jorden.
3. Rasen blandt Elementerne.
4. Ulven slipper løs.
5. Dragen hæver sig af Havet, Dødsskibet løsner.
6. En heftig Strid opstaar mellem Aser paa den ene Side og Jotner og Ormen paa den anden Side.
7. Jorden opbrændes.
8. En ny Jord fremstaar.
9. Den Høie kommer, opretter sit Herredømme.
10. Mørkets Drage med Ligene flygter i Dybet.

Til Sammenligning hermed skal jeg anføre Gangen i den sidste Katastrofe i nogle Sibyllinske Orakler.

Or. S. V, 464 fg.

1. Oprør i Elementer, Storm og Sne.
2. Krig og Blodsudgydelse.
3. Solen bliver borte, Natten ruger over Jorden.
4. Krig mellem Stjernerne, anført af Lucifer.
5. Almindelig Verdensbrand.

Or. S. VIII, 81. fg.

1. Sædeligt Forfald.
2. Krig og Blodsudgydelse.

3. Jordskjælv.

4. Den ildsprudende Drage kommer paa Bølgerne.

5. Hungersnød.

6. Dommen.

Or. S. VII, 40 fg.

1. Sædelig Fordærvelse.

2. Krig og Ødelæggelse.

3. Verdensbrand.

4. Dyb Nat.

5. En ny, lykkelig Slægt skabes.

Or. S. VIII, 178 fg.

1. Sædelig Fordærvelse.

2. Stjernerne styrte i Havet.

3. Krig og Ødelæggelse.

4. Oprør i Elementerne, Storm o. s. v.

5. Opstandelse.

6. Ny Herlighedstilstand paa Jorden.

7. Dommen.

Or. S. IV, 152 fg.

1. Sædelig Fordærvelse.

2. Krig.

3. Brag og Brøl i Luften.

4. Verdensbrand.

5. Opstandelse, en ny Jord fremstaar.

6. Dommeren kommer.

7. De Ugudelige styrtes ned i Tartarus.

8. De Fromme leve et lykkeligt Liv paa den nye Jord.

Or. S. II, 156 fg.

1. Sædeligt Forfald.

2. Pest, Hunger, Krig.

3. Natten ruger over Jorden.

4. Verdensbrand.

5. Opstandelse.

6. Dommeren kommer.

7. De Fromme i det elysiske Land.

8. De Ugudelige til Tartarus.

Der viser sig da en forunderlig Overensstemmelse mellem Vøluspaa og Sibyllerne betræffende Gangen i de sidste Begivenheder. Thi:

1. Vøluspaa begynder med sædeligt Forfald; ligesaa Oraklerne II, 156. IV, 152. VII, 40. VIII, 81 og VIII, 118.
2. Derpaa kommer i Vøluspaa Strid og Kamp paa Jorden; ligesaa Oraklerne II, 156. IV, 132. V, 464. VII, 40. VIII, 81.
3. Efter denne Krig omtaler Vøluspaa „Vindtiden“, Rasen blandt Elementerne, ligesaa Oraklerne IV, 152. VIII, 178. VIII, 81 cfr. II, 156.
4. Saa nævner Vøluspaa „Vargtiden“, hvilket Udtryk jeg forstaar om Tiden, da Fenrisulven er løssluppen. Hertil frembyde Sibyllerne ingen Parallel, men vel Johannes's Aabenbaring
5. Efter dette omhandles Dragen og Dødsskibet. Hermed sammenligne man, at Oraklet VIII, 81 fg. efter Elementernes Oprør skildrer den ildsprudende Drages Ankomst paa Bølgerne.
6. Nu maler Vøluspaa en heftig Kamp mellem Aser og Jotner og Ulven. Oraklet V, 464 fg. har her Striden mellem Stjernerne, som Lucifer anfører.
7. Vøluspaa omtaler nu Verdensbranden og samstemmer her med Oraklerne II, 156. IV, 152. V, 464.
8. Efter denne Verdensbrand fremstaar en ny Jord, hvorfra alt Ondt er fjernet, og hvis Indvaanere leve i en lykkelig Tilstand. Ligesaa Oraklerne VII, 40. VIII, 178, cfr. ogsaa Or. IV, 152 og II, 156.
9. Nu lader Vøluspaa „den Høie“ komme at oprette sit Herredømme; Oraklerne II, 156. IV, 152. VIII, 178 og VIII, 81 lade Dommeren komme for at holde Dom.
10. At de lykkelige Indvaanere af den nye Jord nu skulle leve under den „Høies Herredømme“, maa sikkerlig være Vøluspaa's Mening; tillige maa det aabenbarlig være Meningen, at det er i Kraft af den Høies Ankomst, at Dragen med Ligene styrter ned i Dybet. Slutningen af Vøluspaa falder saaledes sammen med Oraklerne IV, 152 og II, 156, der lade de Fromme leve

et saligt Liv paa den nye Jord, medens de Ryggeløse styrtes ned i Tartarus's Dyb, i Hades's Huler.

Man kunde vistnok indvende, at denne Overensstemmelse i Skildringen af Akterne i den sidste Katastrofes Drama ikke behøvede at tyde hen paa noget historisk Slægtskab mellem Vøluspaa og Oraklerne, men at den meget mere kunde have sin Grund deri, at saavel Volven som Sibyllerne havde øst af en eller flere fælles Kilder. Der kan vel ikke være Tale om, at Vøluspaas Forfatter skulde have kjendt de jødisk-apokalyptiske Skrifter som Henochs Bog, 4de Esra Bog o. s. v., men vistnok den nytestamentlige Literatur, hvoraf han, som senere skal paavises, selvstændig har optaget et enkelt Træk. Men den bibelske Skildring af de sidste Ting er i mange Henseender ganske forskjellig fra Vøluspaas. Volven har ikke taget det af Bibelen, at der opstaar en almindelig Verdensbrand, en ny forklaret Jord med en lykkelig Tilstand for den nye Menneskeslægt, og at saa først Dommeren kommer; denne Tanke forefindes — saavidt mig bekjendt — kun i de Sibyllinske Orakler, der saaledes maa være Vøluspaas Kilde. Efter Bibelen er Dommerens Ankomst en Gjenkomst; han har tidligere været paa Jorden, har levet et Liv som Menneske o. s. v. Vøluspaa omtaler intet af dette, den omtaler ikke Kristi Fødsel blandt Fortidens Begivenheder, det er efter den en Ubekjendt, der kommer at oprette sit Herredømme. Altsaa har her ikke Bibelen været Kilden; men da flere Orakler (f. Ex. Oraklet i fjerde Bog og i ottende, 1—159), fremstille Sagen fuldstændig paa samme Maade som Vøluspaa, kun tale om Ankomsten til Dommen, ikke om Dommerens tidligere Gjerning, saa er der ingen anden Udvei end at antage, at disse eller lignende Orakler have været baade Forbillede og Kilder, hvad dette Punkt angaar.

Jeg skal efter dette gaa nærmere ind paa de forskjellige Momenter i Vøluspaas Maleri af de sidste Ting.

1. Det sædelige Forfald aabenbarer sig som Strid mellem Brødre og Slægtninge (V. 45), Mened, Manddrab (V. 39) og svart Horeri (V. 45 og 39). Netop disse Synder accentuere ogsaa Sibyllerne: Børn hade Forældrene, Forældrene sine Børn (Or. S. VIII,

84), man har sagt sig løs fra al Skamfølelse (Or. S. VIII, 184) og øver Løgn og bryder sit Løfte (Or. S. VIII, 186—87), man har „Hænder besudlede af Blod“ (Or. S. IV, 158), man bedriver det skjændigste Slags Horeri, Sønnen med sin Moder, Faderen med sin Datter (Or. S. VII, 43—44).

2. Vøluspaa omtaler Strid og Kamp paa Jorden; „ingen Mand den anden skaaner“, der er „Øxe-Old, Sværd-Old, Skjolde kløves“ (V. 45). Lignende Bellum omnium contra omnes skildre ogsaa Sibyllerne. Vilde Folkeslag komme og lægge Lande og Byer i Ruiner (Or. S. V, 469 o. fl. St.), der opstaar Krige, der ødelægge Landenes Indvaanere, saa Jorden er bedækket med Blod og Støv (Or. S. II, 161).

3. „Vindtiden“ i Vøluspaa er, og det vistnok med Rette, i senere Digte forstaaet derhen, at der vil indtræde stærke Rystelser i Elementerne, Jordskjælv, Solformørkelser, en uafbrudt Vinter uden Sommer med Storme, Snefog, Mørke. En saadan „Vindtid“ vide nu ogsaa Oraklerne at tale om. Der vil opstaa Jordskjælv (VIII, 87), Brøl og Brag høres (VIII, 174), Solen dukker ned under Oceanet og bliver borte (V, 478), en bælgmørk Nat ruger over Himmelen (V, 480) og overskygger hele Jorden (II, 194), Aaret er aldeles opfyldt af Storme (VIII, 222), voldsomme Skybrud lægge Jorden øde (VIII, 204). Det er altsaa saa langt ifra, at „Vindtiden“ er en „echtdeutsche Vorstellung“, som Grimm antager (II, 681), at Begrebet meget mere er flydt ud lige fra de Sibyllinske Bøger.

4. Vøluspaa's „Vargtid“ betegner aabenbarlig det Tidsrum, da den løsslupne Fenrisulv grasserer. Tanken, der ikke har nogen Parallel hos Sibyllerne, hviler sikkerlig paa Johannes's Aabenbaring Cap. 20, hvor der tales om, at den bundne Satanas „løses af sit Fængsel“ strax før Dommen (V. 7). Og at fremstille Satan netop under Billedet af en Ulv, det er en ægte bibelsk Fremgangsmaade; det heder jo i Evangeliet: Ulven røver og adspredt Faarene (Joh. Evg. 10, 12).

5. Verdensslangen (jormungandr), siger Vøluspaa, snor sig i Jøtunharme, Ormen duver Bølger, og Ørnen skriger, slider nebbleg Lig, Naglfar løsner (V. 50). Ormen, Slangen hæver sig altsaa i

Raseri op af Bølgerne; i dens Følge skrigger Ørnen og slider Lig, altsaa maa Slangen udbrede Død og Fordærvelse; det er en Følge af Ormens Myrden, at Naglfar løsner. Kun et Sted har jeg stødt paa en lignende Tanke, nemlig i Or. S. VIII, 88—89, hvor det heder, at den ildsprudende Drage kommer paa Bølgerne med fyldt Bug og fortærer Menneskene. Man er derfor berettiget til at antage, at Tanken er fra Oraklet umiddelbart gaaet over i Vøluspaa. At Sibyllens „Drage“ og Volvens „Slange“ eller „Orm“ er Dragen i Aabenbaringen, behøver man kun at pege paa. Men intetsteds i Aabenbaringen hentydes der til den Tanke, at Dragen vil hæve sig af Bølgerne og dræbe Menneskene.

6. Vøluspaas Skildring af Striden mellem Aserne paa den ene Side og Jotnerne og de øvrige Mørkets Magter paa den anden Side er adskillig dunkel. Det synes dog at fremgaa klart, at Loke er tænkt som Anføreren for den ene Hær, fremdeles at der i Grunden ingen Seier vindes i Kampen, men kun gjensidig Ødelæggelse, endvidere at Kampen ikke sker paa Jorden, men i Luften, og endelig at Verdensbranden gjør Ende paa Striden. En lignende af Verdensbranden afbrudt Kamp i Luften findes ogsaa skildret af Sibyllen (Or. V, 516 fg.). Det er Lucifer, som holder Slaget, idet han staar paa Løvens Ryg. Ogsaa her er det kun en Kamp til Fordærvelse: Stenbukken anfalder Tyren, Jomfruen Tvillingerne o. s. v., indtil endelig Himmelen hæver sig, slynger de Kjæmpende ned paa Jorden og sætter Altet i Brand. At Sibyllen under denne Skildring har tænkt paa de antikristelige Magters Kamp, derom kan der vel ikke være nogen Tvivl. At det samme er Tilfældet i Vøluspaa, kan heller ikke betvivles. Ligesom Loke er = Lucifer og Ormen = Dragen, saa er Surt aabenbarlig Antikrist (cfr. Grimm II, 677), og bag de mod de onde Magter forenede Aser skjule sig Enoch, Elias, Michael (cfr. Grimm II, 676 fg.). En saadan Kamp mellem de antikristelige Magter er nu vistnok en bibelsk Tanke; men at den ender med Verdensbranden, det er en Anskuelse, Volven maa have laant af Sibyllen (cfr. ogsaa II, 187).

7. Vøluspaas Skildring af Verdensbranden lyder saaledes:

„Sol mon sortne I Sø synker Jord,

Fra Himlen straalende Stjerner svinde,
 Flamme raser Og rygende Brand,
 Høi slaar Luen mod Himlen selv" (V. 57).

Altsaa vil det gaa saaledes til, at Sol og Stjerner miste sin Glands paa Grund af, at Luften er fyldt af Brændstof. Havet, der er sat i Brand, oversvømmer Jorden, et rygende Ildhav slaar op mod Himmelhvælvingen. Denne Skildring af Verdensbranden stemmer i alle Dele med, hvad Sibyllerne vide at give tilbedste. Himlen er ikke fuld af Stjerner, men af Ild (VII, 125), en bælgmørk Nat omhyller Himmelen (V, 486), en Strøm af brændende Ild kommer ned fra Himlen (II, 196), Havet bliver som et brændende Baal, der strømmer ud over den ganske Jord (VII, 117 fg.), alt fortæres, alt lægges i Aske (IV, 275): Lys, Luft, Hav, Jord, Himmel (II, 207).

8. Den efter Verdensbranden opstaaede nye Jord (V. 59 fg.) har efter Vøluspaa faaet som Beboere en ny Slægt Mennesker. At ogsaa Aserne her træffes, betyder visselig intet andet, end at Restitutionen af, hvad før har været, er fuldt og helt gennemført. Denne nye Slægt lever baade i en moralsk og fysisk Lyksalighedstilstand: „Alt Ondt bedres" (V. 62), de skyldfrie Skarer bo glade i den guldtækkede Sal (V. 64), paa den herlige grønne Jord (V. 59) voxe Agrene usaaede (V. 62). Til denne Skildring frembyde Oraklerne en fuldstændig Parallel. Gud vil slukke den usalige Ild og af Menneskenes Aske lade fremstaa nye Mennesker (II, 178). Denne nye Slægt, der er begavet med et „rent Sind" (II, 144) og altsaa lever i en moralsk lykkelig Tilstand, vil ogsaa være befriet fra timelige Onder; den Døve skal høre, den Blinde se; Jorden skulle de have fælles (VIII, 205 fg.); de behøve ikke med den krogede Plog at trække Furer i Jorden (VII, 146); thi Jorden bærer Frugter i Mængde, og det af sig selv, (II, 320); der strømmer Kilder af Vin og Mælk (VIII, 210 fg.); Manna falder ned fra Himmelen (VIII, 149).

9. Om ham, som kommer, heder det i Vøluspaa, at han er den „Mægtige", den „Stærke fra oven", „den, som raader for Alt", og at han „kommer til Herredømme". Ogsaa her frembyde Orak-

lerne en mærkelig Parallel. Medens Bibelen lader Kristus komme igjen til Dom, saa heder det hos Sibyllen, at det er, „den udødelige Gud“, der holder Dom (VIII, 213), Dommeren er „Gud selv“ (IV, 182), den udødelige, store Gud, Herskeren over Alt (ὁ παντοκράτωρ), den „Høieste“ (VII, 171). Volvens „Rfki, öflugr ofan, sä er öllu rædr“ er jo ligetil en Oversættelse af Sibyllens „μέγας θεός — ὁ παντοκράτωρ — ὁ ὕψιστος.“

10. Naar det heder, at denne Mægtige, der raader for alt, „kommer til Herredømme“, saa er dermed sagt, at de lykkelige Indvaanere af den nye Jord nu — efter hans Ankomst — skulle leve under ham som Hersker; at deres Lykke nu ikke vil formindskes, men tvertimod forøges, maa aabenbarlig være Vøluspaaes Mening (V. 65). Det samme er ogsaa Sibyllens Anskuelse: en hellig Konge vil, efterat have opvakt de Døde, regjere til evig Tid den ganske Jordens Kreds (VIII, 169—70) og give de Fromme et evigt Liv i det elysiske Land, der vandes af den acherusiske Søs Strømme (II, 337—38). Ligesaa maa det være Vøluspaaes Mening, at det er den Mægtiges Ankomst og hans Herredømmes Oprettelse, der er Aarsag til, at Dragen, Ormen med Ligene, de Ugudeliges Lig, styrter ned i Dybet (V. 66). Ligesom Volven slutter sin Spaadom med Skildringen af Mørkets og Ondskabens Magters Afstraffelse, paa samme Tid som den Almægtiges Herredømme oprettes, saa er det samme Tilfældet med Sibyllerne; de Ugudelige nedstyrttes i „Tartarus's natlige Mørke“ (II, 303), Jorden vil skjule dem, Kløfterne og det frygtelige Gehenna sluge dem (IV, 183 fg.).

Jeg har fulgt Volvens Spaadom om den sidste Katastrofe Skridt for Skridt og har saa godt som paa hvert eneste Punkt fundet Paralleler mellem den og Sibyllerne, undertiden næsten bogstavret Overensstemmelse, paa sine Steder Tanker, der kun udenfor Vøluspaa lade sig eftervise i de Sibyllinske Orakler. Jeg har paavist, hvorledes Vøluspaa er komponeret efter samme Princip som Oraklerne, og hvorledes den indre Gang i Volvens og Sibyllernes Spaadom ganske falder sammen. Jeg har peget paa mærkelige Overensstemmelser mellem Volvens og Sibyllernes Personer. Naar Lighederne ere saa mange og af saadan Art, da tror jeg ikke,

det er muligt at afvise Tanken paa historisk Sammenhæng ved at paastaa, at Lighederne maaske ere tilfældige og saaledes intet bevise. Jeg tror, det er ganske utænkeligt, at Ligheder af saadan Art og Omfang kunne være opstaaede, uden at Vøluspaa's Forfatter har havt Oraklerne som Kilder og Forbillede. Jeg tror ogsaa, at dette er udtalt i selve Vøluspaa, idet nemlig Digtets Overskrift er en bogstavret Oversættelse af „Oraculum Sibyllæ“. Oraculum og „Spaa“ falde jo ganske sammen. Sibylla afledes jo som bekjendt af $\Sigma\acute{o}\varsigma = \Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ og $\beta\upsilon\lambda\lambda\eta = \beta\upsilon\lambda\acute{\eta}$, Zeus's Villie eller Raad; Formen $\beta\upsilon\lambda\lambda\eta$ gaar ogsaa igjen i det doriske $\beta\acute{o}\lambda\lambda\alpha$ af samme Betydning. Ved Optagelsen af Ord fra Latin og Græsk i Oldnorsk pleier ofte vedkommende Ords Forstavelse at bortkastes; idet Ordet „Sibylla“ overføres, er Forstavelsen „Si“ bortfalden, og Resten af Ordet: „Bylla“ eller „Bolla“ optræder under Formen „Volva“. Professor Dr. S. Bugge, til hvis Autoritet jeg har den Lykke at kunne støtte mig i nærværende Tilfælde, anfører som Støtte for denne Afledning Benævnelsen i Sagaerne paa Grav-Kirken i Jerusalem: Pulkrokyrkia = sepulcri ecclesia; ogsaa her er altsaa en S med sin Vokal udeladt. Ligesaa bemærker han, at Volva ikke har nogen oldnorsk Rod, eller optræder i noget germansk Sprog, saa at Ordet følgelig er et Fremmedord. Volva betyder altsaa ligefrem Sibylla, Vøluspaa betegner sig saaledes selv som et Oraculum Sibyllæ.

Men heraf følger nu ogsaa, at Vøluspaa maa have samme Formaal, samme Tendents som de Sibyllinske Orakler. Forfatteren af det berømte oldnorske Digt har ikke sat sig som Opgave at levere et Kompendium af den nordiske Asatro; men idet han benytter sig af den Sibyllinske Götterdämmerungs Sammenblanding af hedenske og kristelige Tanker, har han — paa samme Maade som Oraklerne villet pege ud over Hedenskabet, vække Frygt i Gemytterne for den sidste Tids Tildragelser og Anelser om Opretelsen af en ny Tingenes Orden under den Almægtiges Herredømme, efter at Guderne have udspilt sine Roller.

Fremstillingen af Asatroen i vor ældre Literatur er et fuldstændigt Kunstprodukt; gaaende ud fra Vøluspaa og Hyndluljod

har man opkonstrueret et helt System; man har ikke blot tildiget nyt Stof, men endog tilføiet Træk, der aabenbarlig skrive sig fra Misforstaaelser af Vøluspaa. Jeg tror, at Vøluspaa er aldeles uskikket til at tjene som Bevis for, hvilke dybe Anelser og ophøiede Tanker, det nordiske Hedenskab har kunnet producere.

Nærværende Opfatning af Vøluspaa gjør det fornødent endnu at tilføie en Bemærkning. Der er i den sidste Tid gjort gjældende den Anskuelse, at flere af Edda-Digtene ikke kunne være forfattede paa Island, men i Vesten, blandt Nordmændene paa Vesterhavssøerne eller Irland (Dr. G. Vigfusson, Sturlunga Saga, Proleg. CLXXXV fg.). Man har eftervist græske, latinske og især keltiske Ord i flere af Digtene, ligesom der ogsaa gjøres Antydninger til keltiske Forholde. Disse Kjendsgjæringer støtte i høi Grad nærværende Anskuelse betræffende Vøluspaa. Irland var jo, da Nordmændene gjorde Bekjendtskab med dette Land, et Land med en rig, blomstrende kristelig Kultur, Literaturen havde sine mange talentfulde Dyrkere i Klostrene og udenfor disse og kunde fremvise saavel originale Arbeider som Oversættelser. Det keltiske Irland er da aabenbarlig Mellemedet mellem Vøluspaa og de Sibyllinske Orakler; Forfatteren maa gjennem Berøring med den irsk-keltiske Kultur være bleven sat istand til at gjøre sit Bekjendtskab med den antike Sibyllinedigtning. Men enten Forfatteren har gjort Bekjendtskab med Originalerne, eller der har foreligget ham irske Oversættelser af disse, det kan paa Undersøgelsernes nærværende Standpunkt ikke afgjøres.

